

Tecnologia i progrés

El canvi tecnològic és a l'arrel del progrés econòmic i social que hem viscut des de la primera revolució industrial, i, malgrat això, la revolució tecnològica actual, a més de fascinació, no deixa de generar ansietat. Joseph Schumpeter ja va dir que, «en una societat capitalista, el progrés econòmic implica desordre», i sabem que el desordre provoca desassossec en l'ésser humà. Per aquest motiu, el progrés dels últims segles ha anat acompanyat del desenvolupament d'institucions i de polítiques públiques que han permès, en certa mesura, modular o governar aquest desordre. El gran desafiament és adaptar aquestes institucions i aquestes polítiques als canvis que s'estan produint.

Una de les claus perquè el canvi tecnològic pugui aportar prosperitat a la immensa majoria de la població és el sistema educatiu. Un sistema que, més enllà de coneixements tècnics específics, ha d'ensenyar, sobretot, a aprendre. Per aquest motiu, són rellevants habilitats com el pensament crític, la capacitat de comunicació i el treball en equip i, també, valors com l'esforç, la creativitat, el rigor, la col·laboració, l'honestedat i la diversitat. És positiu que coexisteixin diversos models d'ensenyament que es moguin en aquesta direcció, aprendre'n les millors pràctiques i estendre-les al conjunt del sistema.

Les polítiques públiques també han de tenir en compte els efectes del canvi tecnològic sobre l'ocupació i els salaris. El canvi genera guanyadors, però també perdedors. El repte és compensar els segons perquè les diferències entre els uns i els altres no siguin gaire marcades i perquè no hi hagi grups de la població que es quedin despenjats del tren del progrés.

En aquest context, les polítiques actives del mercat de treball, que faciliten la recol·locació laboral, hauran de jugar un paper cada vegada més important. Per als treballadors amb les retribucions més baixes, caldrà trobar la combinació òptima entre una política de salari mínim, un tipus negatiu sobre les rendes baixes (que complementi els ingressos) i una política d'habitatge que faciliti l'accés a un lloc per viure a un cost raonable. En l'àmbit laboral, també és necessari aclarir l'estatus de les noves modalitats de relacions laborals, per exemple, entre les plataformes tecnològiques i els qui ofereixen els seus serveis a través d'elles. La seguretat jurídica és un ingredient essencial per fomentar les noves tecnologies i els nous models de negoci.

Altres polítiques també poden ajudar a promoure l'adopció de les noves tecnologies i, d'aquesta manera, incrementar la productivitat del conjunt de l'economia. Per a les empreses, és important, per exemple, el nivell de flexibilitat per reorganitzar les operacions i per redefinir els diferents llocs de treball, aspectes que, en part, depenen del marc legal. També hi ha regulacions que penalitzen les empreses que assoleixen una dimensió determinada, la qual cosa acaba impedit que moltes d'elles adquireixin suficient escala per poder invertir en noves tecnologies i treure'n el màxim profit. Finalment, les polítiques de foment de la competència també poden ser un esperó per a la innovació, tant pel que fa a la reducció de sectors protegits per regulacions com pel que fa a les mesures que evitin l'abús de posició dominant per part dels gegants tecnològics.

El progrés que comporti el canvi tecnològic dependrà també de si en fem un ús responsable. En aquest sentit, el marc legal que anem definint limitarà determinats usos que, com a societat, considerem no desitjables. Però més enllà del que finalment dictin aquestes normes formals, l'ètica de les empreses –dels propietaris, dels directius i dels empleats– encara serà més rellevant. En l'àmbit de les dades, per exemple, hi haurà empreses que adoptin models de negoci basats en un ús responsable i transparent de les dades dels seus clients, i, d'altres, en canvi, no ho faran. La responsabilitat social de l'empresa és clau per unir el canvi tecnològic amb el progrés econòmic.

Ateses les dates actuals, m'acomio desitjant-vos unes bones vacances i que gaudiu d'una bona lectura. Quan ho feu, recordeu Gutenberg, pare d'una de les tecnologies que més ha influït sobre la història de la humanitat.

Enric Fernández
Economista en cap
30 de juny de 2019